

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ І МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

©2024 ФУГЕЛО П. М.

УДК 331.25(477)

JEL: G23; H55

Фугело П. М. Закордонний досвід пенсійного забезпечення населення і можливості його імплементації для України

Пенсійне забезпечення населення є одним із пріоритетних завдань держави в системі соціального захисту населення. Україна формує тривірневу пенсійну модель, яку використовують багато європейських країн. Використання результатів реформування національних пенсійних систем країн ЄС є надзвичайно корисним для побудови сучасної вітчизняної пенсійної системи. Метою наукової статті є вивчення досвіду функціонування національних пенсійних систем країн світу, дослідження особливостей пенсійного забезпечення населення на сучасному етапі розвитку суспільства та можливостей використання його при реформуванні пенсійної системи України. У статті проведено аналіз основних моделей пенсійного забезпечення населення в європейських країнах, які сформувалися в результаті розвитку пенсійних відносин у суспільстві. Результати дослідження показали, що всі багаторівневі пенсійні моделі європейських країн побудовані на принципах пенсійного страхування. Вони активно використовують перерозподільні та накопичувальні пенсійні програми. Звернено увагу на те, що протягом останнього десятиліття основною темою обговорень щодо реформування пенсійних систем у наукових і політичних колах західних країн є пошук найбільш ефективних страхових інструментів і механізмів. Визначено, що сучасні багаторівневі пенсійні системи взаємодоповнюють і тісно пов'язані між собою, активно залучають приватний сектор і застрахованих осіб до фінансування пенсійних витрат, а також включають у систему колективного та індивідуального пенсійного страхування працівників неформального сектора. Звернено увагу на те, що обговорюється створення комплексних соціальних інститутів для захисту старшого покоління. Відзначено, що практика використання накопичувального пенсійного страхування європейських країн може бути використана при проведенні сучасного етапу пенсійної реформи в нашій країні.

Ключові слова: пенсійне забезпечення населення, пенсійна реформа, пенсійні виплати, накопичувальні пенсійні програми, пенсійне страхування, страхові пенсійні внески, пенсійні активи.

Табл.: 1. **Бібл.:** 16.

Фугело Павліна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування та електронних платіжних систем, Подільський державний університет (вул. Шевченка, 12, Кам'янець-Подільський, 32316, Україна)

E-mail: pavlinafuhelo@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2166-0206>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAA-8609-2020>

UDC 331.25(477)

JEL: G23; H55

Fuhelo P. M. Foreign Experience of Pension Provision of the Population and the Possibilities of Its Implementation for Ukraine

Pension provision of the population is one of the priority tasks of the State in the system of social protection of the population. Ukraine is forming a three-tier pension model, which is used by many European countries. Using the results of reforming the national pension systems of the EU countries is extremely useful for building up a modern domestic pension system. The aim of the present scientific article is to study the experience of functioning of national pension systems of the countries of the world, to study the features of pension provision of the population at the present stage of development of society and the possibilities of using it in reforming the pension system of Ukraine. The article analyzes the main models of pension provision of the population in European countries, which are formed as a result of the development of pension relations in society. The results of the study showed that all multi-level pension models of European countries are built on the principles of pension insurance. They actively use redistributive and accumulative pension programs. It is noted that over the past decade, the main topic of discussions on reforming pension systems in scientific and political circles of Western countries is the search for the most effective insurance instruments and mechanisms. It is determined that modern multi-level pension systems complement each other and are closely interconnected, actively involve the private sector and insured persons in the financing of pension expenses, and also include employees of the informal sector in the system of collective and individual pension insurance. Attention is drawn to the fact that the creation of complex social institutions for the protection of the older generation is being discussed. It is noted that the practice of using accumulative pension insurance in European countries can be used in the current stage of pension reform in our country.

Keywords: pension provision of the population, pension reform, pension payments, accumulative pension programs, pension insurance, insurance pension contributions, pension assets.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 16.

Fuhelo Pavlina M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking, Insurance and Electronic Payment Systems, Podillia State University (12 Shevchenka Str., Kamianets-Podilskii, 32316, Ukraine)

E-mail: pavlinafuhelo@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2166-0206>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAA-8609-2020>

Соціальний захист громадян пенсійного віку є одним із пріоритетних завдань більшості країн світу. Країни із соціально орієнтованою економікою приділяють значну увагу формуванню та розвитку їх національних пенсійних систем. Залежно від розвитку виробничих відносин у суспільстві та від стану національної економіки вони формують відповідні пенсійні моделі. Кожний етап розвитку суспільства вносить свої особливості у формування пенсійних відносин між основними суб'єктами пенсійної сфери. Виклики, які мають місце в демографічній, соціальній, економічній сферах, періодичні прояви світових фінансових криз вимагають від державних фінансових інститутів вносити корективи у функціонування сфери пенсійного забезпечення громадян. У зв'язку з цим виникає необхідність реформування національних пенсійних систем. Останніми десятиліттями більшість європейських країн провели кілька етапів пенсійних реформ. Враховуючи, що в Україні вітчизняне пенсійне законодавство передбачає формування багаторівневої пенсійної моделі, вивчення та дослідження досвіду європейських та інших країн світу, в яких практикують такий тип моделі, є надзвичайно корисним. Його можна буде використати при проведенні чергового етапу пенсійної реформи в Україні.

Дослідженню питань розвитку пенсійної сфери, реформуванню національних пенсійних систем приділяють значну увагу в наукових колах. Міжнародні фінансові інститути й організації розробляють відповідні нормативні та інструктивні документи щодо реформування національних пенсійних систем, фінансового забезпечення пенсійних виплат громадянам, ураховуючи сучасні реалії, пропонують свої стратегії розвитку пенсійної сфери [1; 3; 17]. Міжнародною організацією праці (МОП) розроблено відповідні соціальні стандарти для громадян, у тому числі за рівнем пенсій [4]. Вони вважаються своєрідним орієнтиром для європейських країн, у тому числі України. Процеси, які відбуваються в національних пенсійних системах багатьох країн світу, описують у своїх наукових дослідженнях О. Піщуліна, О. Коваль, Т. Бурлай [9], Т. Сальникова [11], науковці науково-дослідного інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України [8]. Особливості розвитку вітчизняної пенсійної системи досліджують: Л. Ткаченко [12], Л. Шалієвська [13], В. Рудик [10;14] та інші дослідники. Результати їхніх наукових розвідок показали, що перед національними пенсійними системами багатьох країн світу стоять чимало викликів, які суспільству необхідно вирішувати вже сьогодні. Для цього необхідно здійснювати їх реформування, виявляти нові джерела фінансування пенсійних виплат.

У більшості країн світу відбуваються процеси, пов'язані зі старінням населення, що призводить до змін у віковій структурі населення. Збільшується частка громадян пенсійного віку, змінюється співвідношення між працюючими громадянами та пенсіонерами. Відповідно зростає фінансове навантаження на солідарну пенсійну систему, яка в більшості країн світу сьогодні відіграє основну роль у пенсійній сфері. З кожним роком державним фінансовим інститутам усе важче виконувати свої зобов'язання перед громадянами пенсійного віку на даному рівні національної пенсійної системи. Тому постає завдання пошуку додаткових джерел фінансування пенсійних виплат населенню. Це приводить до необхідності проведення пенсійних реформ. Аналогічна ситуація в пенсійній сфері склалася і в Україні. Солідарна пенсійна система вже не може повністю забезпечити фінансування пенсій українських пенсіонерів, а загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне страхування ще не запроваджено. Вивчення зарубіжного досвіду у сфері пенсійного забезпечення громадян дасть змогу використати його при проведенні пенсійної реформи в Україні.

Метою дослідження є вивчення досвіду функціонування національних пенсійних систем країн світу, дослідження особливостей пенсійного забезпечення населення на сучасному етапі розвитку суспільства та можливостей використання його при реформуванні пенсійної системи України.

Європейський вибір України передбачає формування моделі соціально орієнтованої економіки, яка є притаманною більшості європейських країн. Для даної моделі характерним є формування високого рівня соціальних стандартів, ефективний захист прав працівників, розвинена система соціального захисту. Наближення до економічних і соціальних стандартів ЄС вимагає виконання низки умов, які визначені угодами між Україною та Євросоюзом.

Пенсійне забезпечення громадян є однією із основних складових соціально орієнтованої держави. Конституція України включає відповідні норми, що надають кожному громадянину гарантоване соціальне забезпечення [5]. Існування в українських громадян гарантованих пенсійних прав можна вважати вираженням рівня цивілізованості держави та її гуманної зрілості.

Для повнішого аналізу пенсійного забезпечення громадян в Україні необхідно дослідити міжнародний досвід функціонування та розвитку пенсійних систем, що базуються на принципах страхування. Важливим є вивчення практики країн з різним рівнем економічного розвитку, особли-

востей їх пенсійних реформ, а також можливостей адаптації окремих елементів цих реформ до умов України.

У багатьох розвинених країнах останні десятиліття характеризуються старінням населення, що призводить до зростання кількості людей пенсійного віку. Це збільшує потребу у фінансуванні їхнього пенсійного забезпечення, водночас підвищуючи фінансове навантаження на працюючих громадян, роботодавців та державні бюджети в рамках системи обов'язкового пенсійного страхування.

Міжнародний досвід показує, що наразі не існує пенсійної системи, здатної повністю вирішити всі питання пенсійного забезпечення. Зокрема, це стосується гарантування мінімального рівня життя для людей пенсійного віку, створення ефективного механізму для стимулювання працездатного населення до накопичення пенсійних заощаджень, а також забезпечення справедливості у визначенні розміру пенсій, що повинні пропорційно залежати від внесених страхових внесків. Враховуючи це, розробка оптимальної та надійної пенсійної моделі є складним завданням, яка вимагає впровадження багаторівневої структури [9].

Соціальні процеси та економічні тенденції сучасності вимагають внесення змін у методологічні підходи до вдосконалення національних пенсійних систем країн світу. Оцінюючи ефективність пенсійної системи кожної країни, слід зазначити, що важливим аспектом є фінансовий фактор. Ключовим є з'ясування впливу розміру страхових пенсійних внесків на рівень пенсійних виплат, розподілу цих внесків між роботодавцями та працівниками, страхового стажу учасників пенсійних програм, пенсійного віку, розвитку фондового ринку, здатності останнього підтримувати накопичувальні пенсійні програми, а також наявності фінансових установ, які адмініструють пенсійні системи на всіх рівнях. Важливими є також ефективність цих установ, розмір адміністративних витрат на обслуговування пенсійної системи, механізми подолання фінансових криз у пенсійній сфері, система захисту пенсійних активів накопичувальних програм і контроль за їх використанням.

Країни з розвинутою ринковою економікою почали створювати свої національні пенсійні системи в кінці XIX – на початку XX століття. Саме в цей період в західноєвропейських країнах було розроблено перші варіанти пенсійних моделей. Основною рисою пенсійної системи в цих країнах був розподільчий принцип. Така система передбачає формування та використання спеціального фонду фінансових ресурсів, що базується на поточних надходженнях і виплатах.

Розглядаючи історичні етапи розвитку пенсійних систем, варто зазначити, що в Європі найбільш поширеною є класифікація, закріплена в документах Європейської Комісії. Згідно з цією класифікацією, на сьогодні виділяються чотири основні моделі пенсійних систем: модель О. Бісмарка (континентальна), модель В. Беверіджа (англосаксонська), приватно-корпоративна модель (скандинавська) та південноєвропейська модель. Модель О. Бісмарка, запроваджена в Німеччині в 1889 році, базувалася на принципі «солідарності поколінь». Її основою став механізм, в якому центральне місце посідало обов'язкове соціальне страхування [15]. Загальні характеристики наведених моделей відображено в *табл. 1*.

Основи пенсійної системи були закладені в Німеччині ще в другій половині XIX століття за часів канцлера Отто фон Бісмарка. Саме за його ініціативи був розроблений один із перших законів у сфері пенсійного забезпечення – Закон про страхування на випадок інвалідності та старості, який було введено в дію у 1889 р.

Цей закон став основою для формування пенсійної системи, закріпивши принцип обов'язкового соціального пенсійного страхування. Розмір пенсії визначався залежно від тривалості сплати страхових внесків та їх обсягу. Німецька пенсійна система стала першою, що реалізувала принцип солідарності поколінь, за якого працездатне населення фінансує пенсії для людей старшого віку, а згодом отримує таке ж фінансування від наступних поколінь.

Пенсійна система Німеччини постійно вдосконалювалася, адаптуючись до змін, що відбувалися в суспільстві, зокрема до демографічних, економічних, соціальних і фінансових факторів. Протягом останніх десятиліть у країні сформувалася трирівнева модель пенсійного забезпечення, яка поєднує елементи як перерозподільної, так і накопичувальної системи.

Трирівнева пенсійна система Німеччини є типовою для багатьох країн Західної Європи, зокрема для Франції, Австрії та Італії. Перший рівень включає обов'язкові пенсійні програми, засновані на законодавчих актах, які діють у цих країнах і охоплюють певні категорії громадян. Другий рівень складають так звані «виробничі пенсії», що виплачуються підприємствами. Ці пенсії є частиною накопичувальної системи і служать доповненням до пенсійного страхування, встановленого державою. Третій рівень – це добровільний вибір особи, яка може створювати приватний капітал через різні способи, такі як придбання нерухомості, довгострокові заощадження чи інші фінансові інструменти.

Пенсійна модель Великої Британії має свої особливості, які відрізняють її від інших західно-

Характеристика основних моделей пенсійного забезпечення населення в європейських країнах

Модель	Загальна характеристика
Модель Бісмарка (континентальна)	Побудована на принципах пенсійного страхування та професійній солідарності, що передбачає створення страхових фондів. Ними управляють власники підприємств, організацій та установ, а також наймані працівники. Передбачає функціонування трьох рівнів, які поєднують елементи перерозподільної та накопичувальної систем. Величина пенсії визначається залежно від тривалості сплати страхових внесків та їх обсягу. В її основу покладено принцип солідарності поколінь, за якого працездатне населення фінансує пенсії для людей пенсійного віку, а згодом отримує таке ж фінансування від наступних поколінь
Модель Беверіджа (англосаксонська)	Громадяни пенсійного віку можуть отримувати базову державну пенсію, державну пенсію за вислугу років і недержавну пенсію. Базова державна пенсія не залежить ані від виробничого стажу, ані від рівня заробітної плати громадян під час трудової діяльності. Її одержують всі без винятку пенсіонери. Розмір базової державної пенсії складає приблизно 10% від доходів працівників перед виходом на пенсію. Широкого розповсюдження набуває недержавне накопичувальне пенсійне страхування. Воно стимулює громадян отримувати досить великі пенсії, розмір яких залежить від величини сплачених страхових пенсійних внесків у приватні пенсійні фонди
Приватно-корпоративна модель (скандинавська)	Широке охоплення різних життєвих ситуацій і страхових ризиків, які вимагають підтримки держави. Отримання страхових виплат гарантується всім громадянам і не зумовлене виплатою страхових внесків і зайнятістю. Основний принцип цієї моделі – еквівалентність страхових внесків і пенсійних виплат. Побудована на використанні розподільчих і накопичувальних пенсійних програм. Принципи пенсійного страхування є основними. Переваги надаються використанню накопичувального пенсійного страхування. Накопичувальні пенсійні програми використовують різноманітні інвестиційні пенсійні портфелі, що дозволяє захищати пенсійні активи їх учасників. Для цієї моделі характерним є високий рівень пенсійного забезпечення населення
Південноєвропейська модель	Рівень соціальної захищеності в межах південноєвропейської моделі є відносно низьким, а соціальний захист нерідко трактується як турбота родини. Основною рисою цієї моделі є асиметрична структура соціальних витрат. У країнах, що використовують цю модель, найбільшу частину соціальних видатків становить пенсійне забезпечення

Джерело: систематизовано автором.

європейських країн. Як і в більшості таких країн, вона складається з трьох рівнів: базова державна пенсія, пенсія за вислугу років і недержавні пенсії. Однак у Великій Британії соціальні програми було адаптовано з урахуванням специфіки розвитку національної економіки, що привело до змін у традиційній солідарній системі. Замість звичного для інших країн підходу у Великій Британії пенсійна система побудована на принципах обов'язкових страхових внесків, але розмір державної пенсії для всіх пенсіонерів визначається на рівні прожиткового мінімуму, незалежно від страхових внесків. Відмінність цієї системи від німецької полягає в тому, що базова державна пенсія у Великій Британії не прив'язана до трудового стажу чи заробітної плати. Всі громадяни пенсійного віку отримують однакову базову пенсію, яка становить близько 10% від доходів до виходу на пенсію. Цю модель було введено в середині ХХ століття в Англії Вільямом Беверіджем, і згодом вона була адаптована в деяких північноєвропейських країнах.

З розвитком пенсійного страхування у Великій Британії значно поширилося недержавне накопичувальне пенсійне страхування, яке дає можливість громадянам отримувати значні пенсії. Розмір таких пенсій безпосередньо залежить від суми внесків, сплачених у приватні пенсійні фонди. Під час активної трудової діяльності кошти учасників цих фондів інвестуються в економіку країни, що приносить їм чималі дивіденди, які виплачуються після досягнення пенсійного віку. Розвиток третього рівня пенсійної системи сприяє зменшенню фінансового навантаження на державу у сфері пенсійного забезпечення. На недержавні пенсійні фонди припадає близько 70% усіх пенсій, які виплачуються у Великій Британії. У цих фондах бере участь близько 50% працездатного населення країни [8].

Скандинавські країни, які мають одні з найкращих соціальних моделей для своїх громадян, почали розробляти національні пенсійні системи ще на початку ХХ століття. Саме тоді

були ухвалені перші законодавчі акти, що регулювали пенсійні відносини між державою та громадянами, які досягли пенсійного віку. Пошук найефективніших варіантів пенсійних систем у цих північноєвропейських країнах тривав протягом усього минулого століття.

З 1950-х років Швеція поєднала ідеї, висловлені Отто фон Бісмарком і Вільямом Беверіджем, створивши так звану «всезагальну модель» соціального захисту. Ця модель, також відома як «модель стандартного захисту», надає підтримку всім громадянам країни, при цьому рівень компенсації залежить від доходів отримувача. Така система була впроваджена також у Норвегії та Фінляндії. Водночас у Данії було створено модель «основного захисту», яка передбачає низький рівень виплат, що не залежить від доходів громадян. Ключовими етапами становлення шведської «всезагальної моделі» стали введення народної пенсії в 1948 р. і доповнення її системою загальної пенсії (АТП) у 1960 р.

Основною рисою скандинавської моделі, за словами В. Даценко [2], є її здатність охоплювати широкий спектр життєвих ситуацій та страхових ризиків, що потребують державної підтримки. Страхові виплати гарантовані всім громадянам, незалежно від сплати страхових внесків або зайнятості. Загалом, рівень соціального захищеності, запропонований цією моделлю, є досить високим завдяки активній політиці перерозподілу доходів, яка спрямована на зменшення соціальної нерівності. Для ефективного функціонування цієї моделі необхідним є високоорганізоване суспільство, засноване на принципах соціального добробуту.

У приватно-корпоративній моделі пенсійне страхування здебільшого здійснюється через комерційну діяльність приватних компаній. У рамках цієї моделі використовуються персоналізовані накопичувальні схеми збору соціальних страхових внесків, які адмініструються недержавними пенсійними фондами та страховими компаніями. Окрім внесків працюючих, джерелами фінансування соціального страхування є також внески роботодавців, доходи від капіталу та рентні платежі [16]. Головним принципом цієї моделі є відповідність між розміром страхових внесків і пенсійними виплатами.

Південноєвропейська модель соціального захисту застосовується в Іспанії, Італії та Португалії. Лише в останні десятиліття, під впливом соціальних, економічних і структурних змін, у цих країнах було внесено корективи в пенсійні системи. Рівень соціального захищеності в межах цієї моделі є порівняно низьким, а соціальний захист часто сприймається як відповідальність родини. Ця модель

відіграє важливу роль у соціальному захисті, при цьому соціальна політика держави спрямована на компенсацію втрат доходів для окремих груп населення та має, здебільшого, пасивний характер. Їй притаманна асиметрична структура соціальних витрат. Серед соціальних видатків пенсійне забезпечення становить найбільшу частку.

У більшості країн світу, зокрема в тих, де розвинені соціальні відносини, активно проводяться реформи пенсійних систем. Дослідники вказують, що кінець ХХ століття став періодом інтенсивних пенсійних реформ на глобальному рівні. Незважаючи на різноманітність цих реформ, всі вони мають спільну важливу рису – впровадження накопичувального елементу в пенсійні системи. Згідно з дослідженням О. М. Макаренка [6], спостерігається тенденція посилення ролі недержавних пенсійних фондів та організацій, а також зменшення прямого впливу держави на соціальний захист населення. Ця тенденція, на його думку, особливо чітко проявляється в країнах ЄС, де необхідно узгоджувати спільну політику в соціальній, економічній та правовій сферах. Важливим інструментом такого узгодження є встановлення загальних соціальних стандартів.

Усе частіше уряди закликають громадян брати на себе відповідальність за своє благополуччя та добробут своїх родин. Зі зміною ролі держави у вирішенні соціальних питань, зокрема пенсійних, змінюється й уявлення про рівність, яка тепер розглядається як рівність можливостей і доступу до них. Таким чином, державна соціальна політика орієнтується на підтримку та розвиток індивідуальних можливостей людей до самозабезпечення.

Сучасні тенденції розвитку пенсійних систем виявляються через розширення джерел надходження пенсійних внесків та поступове збільшення накопичувального компонента пенсійних програм. Крім того, з огляду на ризики втрати пенсійних заощаджень через негативні економічні, фінансові та політичні фактори, посилюється контроль держави за діяльністю пенсійних фондів. Основною метою цього контролю є захист пенсіонерів від втрат доходів та забезпечення стабільного рівня життя для людей похилого віку.

Досліджуючи пенсійне забезпечення українських пенсіонерів, необхідно зауважити, що їх рівень значно поступається пенсійним виплатам громадянам пенсійного віку більшості європейських країн. Так, на 1 січня 2024 р. величина середньої пенсії в Україні становила 5385,25 грн, що складає приблизно \$131 [7]. Ця ситуація в пенсійній сфері безпосередньо впливає на фінансові можливості людей похилого віку задовольняти свої життєві

потреби та почуватися комфортно в суспільстві на рівні з іншими категоріями населення. Вона визнає, якою мірою пенсійні виплати можуть замінити доходи, які громадяни отримували під час трудової діяльності. Це свідчить про те, що поточний рівень пенсійного забезпечення не відповідає реальним потребам і витратам пенсіонерів.

У зв'язку з цим використання досвіду європейських країн щодо підвищення пенсій для громадян, які досягли пенсійного віку, та наближення їх до міжнародних стандартів, визначених Міжнародною організацією праці, є одним із основних завдань уряду в пенсійній сфері. Для цього необхідно продовжувати пошук додаткових фінансових ресурсів для пенсійної системи, поліпшити захист пенсійних активів накопичувальних програм і сприяти розвитку внутрішнього фондового ринку для розширення можливостей використання багатьох інвестиційних продуктів.

ВИСНОВКИ

Результати досліджень показують, що в європейських країнах останні десятиліття характеризуються зростанням пенсійних виплат, збільшенням частки громадян пенсійного віку та погіршенням загальної демографічної ситуації. Ці процеси змусили уряди цих країн прискорити реформи національних пенсійних систем. Для забезпечення фінансування пенсійної сфери на рівні міжнародних соціальних стандартів були переглянуті традиційні солідарні системи підтримки літніх людей, а також введені додаткові накопичувальні державні та недержавні пенсійні програми, засновані на принципах пенсійного страхування.

Основними результатами пенсійних реформ, здійснених у країнах Західної Європи в другій половині ХХ століття, стали законодавчі зміни, що підвищили пенсійний вік до 65 років для чоловіків і жінок, а також введення рівного розподілу пенсійних внесків між роботодавцями та працівниками (по 50% кожен). Окрім того, було вдосконалено функціонування солідарних пенсійних систем. Найбільш важливою рисою реформ стало впровадження накопичувального пенсійного страхування, яке стало ключовим елементом державної пенсійної політики цих країн.

Для України досвід пенсійного забезпечення населення в європейських країнах є надзвичайно корисним, оскільки в нашій країні формується також багаторівнева пенсійна модель. Практика використання солідарної та накопичувальної пенсійних систем у цих країнах може бути використана і в нашій країні. Незважаючи на наявні виклики в пенсійній сфері, воєнний стан у державі, уряд країни продовжує політику підвищення рівня доходів україн-

ських пенсіонерів. Це необхідно, по-перше, щоб наближувати їх до рівня європейських стандартів, по-друге – для забезпечення життєвих потреб громадян пенсійного віку, які постійно зростають. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/>
2. Даценко В. В. Роль пенсійного забезпечення в системі соціального захисту населення. *Наукові праці НДІ*. 2002. № 3. С. 97–104.
3. Convention on the Organisation for Economic Co-operation and Development. Paris, 14 December, 1960. URL: <https://www.oecd.org/en/about/legal/text-of-the-convention-on-the-organisation-for-economic-co-operation-and-development.html>
4. Конвенція Міжнародної організації праці «Про мінімальні норми соціального забезпечення» № 102 від 28 червня 1952 р. (ратифіковано 16.03.2016.p.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011#Text
5. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
6. Макаренко О. М. Державне управління пенсійним забезпеченням осіб похилого віку в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Харків, 2009. 20 с.
7. Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/>
8. Пенсійна реформа в Україні: напрями реалізації : кол. моногр. / за ред. Е. М. Лібанової. Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2010. 270 с.
9. Піщуліна О., Коваль О., Бурлай Т. Фінансові, соціальні та правові аспекти пенсійної реформи в Україні. Світовий досвід та українські реалії. Київ : Заповіт, 2017. 453 с.
10. Рудик В. К. Виклики для пенсійних систем країн ЄС і України на сучасному етапі розвитку суспільства. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2024. Вип. 1. С. 95–100. DOI: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-1.14>
11. Сальникова Т. Пенсійне забезпечення: світовий досвід. *Вісник Пенсійного фонду України*. 2008. № 7. С. 24–26.
12. Ткаченко Л. Солідарна пенсійна система України: сучасне становище та шляхи реформування. URL: https://texty.org.ua/pdf/pensions_policy.pdf
13. Шалієвська Д. І. Пенсійне забезпечення в системі економічної безпеки держави : монографія. Львів : Растр-7, 2020. 196 с.
14. Havryluk V., Rudyk V., Korzhenivska N. et al. The Strategy for Managing Financial Resources of the Pension System of the OECD Countries and Ukraine. *Economic Affairs*. 2023. Vol. 68. Special Issue. P. 757–764. DOI: 10.46852/0424-2513.2s.2023.18

15. Abel-Smith B. The Beveridge Report: Its Origins and Outcomes. *International Social Security Review*. 1992. Vol. 45. Iss. 1–2. P. 5–16.
DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-246X.1992.tb00900.x>
16. Establishing a European Pillar of Social Rights. Commission Staff Working Document SWD (2017) 201 final. Brussels: European Commission, 26.04.2017.
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0201&from=EN>

REFERENCES

- Abel-Smith, B. "The Beveridge Report: Its Origins and Outcomes". *International Social Security Review*, vol. 45, no. 1-2 (1992): 5-16.
DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-246X.1992.tb00900.x>
- "Convention on the Organisation for Economic Co-operation and Development". Paris, December 14, 1960. <https://www.oecd.org/en/about/legal/text-of-the-convention-on-the-organisation-for-economic-co-operation-and-development.html>
- Datsenko, V. V. "Rol pensiinoho zabezpechennia v systemi sotsialnoho zakhystu naselennia" [The Role of Pension Provision in the System of Social Protection of the Population]. *Naukovi pratsi NDI*, no. 3 (2002): 97-104.
- "Establishing a European Pillar of Social Rights. Commission Staff Working Document SWD (2017) 201 final". Brussels: European Commission, April 26, 2017. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0201&from=EN>
- Havryluk, V. et al. "The Strategy for Managing Financial Resources of the Pension System of the OECD Countries and Ukraine". *Economic Affairs*, vol. 68, Special Issue (2023): 757-764.
DOI: 10.46852/0424-2513.2s.2023.18
- [Legal Act of Ukraine] (1952). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011#Text
- [Legal Act of Ukraine] (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
- Makarenko, O. M. "Derzhavne upravlinnia pensiinykh zabezpechenniam osib pokhyloho viku v Ukraini" [State Administration of Pension Provision for the Elderly in Ukraine]: *avto-ref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr.* : 25.00.01, 2009.
- Pensiina reforma v Ukrainy: napriamy realizatsii [Pension Reform in Ukraine: Directions of Implementation]. Kyiv: In-t demografii ta sotsialnykh doslidzhen imeni M. V. Ptukhy NAN Ukrainy, 2010.
- Pensiinyi fond Ukrainy. <https://www.pfu.gov.ua/>
- Pishchulina, O., Koval, O., and Burlai, T. *Finansovi, sotsialni ta pravovi aspekty pensiinoi reformy v Ukraini. Svitovyi dosvid ta ukraïnski realii* [Financial, Social and Legal Aspects of Pension Reform in Ukraine. World Experience and Ukrainian Realities]. Kyiv: Zapovit, 2017.
- Rudyk, V. K. "Vykylyky dlia pensiinykh system krain YeS i Ukrainy na suchasnomu etapi rozvytku suspilstva" [Challenges for Pension Systems of EU Countries and Ukraine at the Current Stage of Society Development]. *Podilskyi visnyk: silske hospodarstvo, tekhnika, ekonomika*, no. 1 (2024): 95-100.
DOI: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-1.14>
- Salnykova, T. "Pensiine zabezpechennia: svitovyi dosvid" [Pension Provision: World Experience]. *Visnyk Pensiinoho fondu Ukrainy*, no. 7 (2008): 24-26.
- Shaliievska, D. I. *Pensiine zabezpechennia v systemi ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [Pension Provision in the System of Economic Security of the State]. Lviv: Rastr-7, 2020.
- Tkachenko, L. "Solidarna pensiina systema Ukrainy: suchasne stanovyshche ta shliakhy reformuvannia" [Solidarity Pension System of Ukraine: Current Situation and Ways of Reform]. https://texty.org.ua/pdf/pensions_policy.pdf
- World Bank Open Data. <https://data.worldbank.org/>